

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้า
บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง*
THE PROCESS FOR CREATING A LEARNING NETWORK IN THE COMMUNITY:
A CASE STUDY OF THE BLUE CRAB BANK COMMUNITY ENTERPRISE GROUP
OF BAN NACHUMHET, HAT SAMRAN SUB-DISTRICT, HAT SAMRAN DISTRICT,
TRANG PROVINCE

กฤตธีรา ชำฮกตัน

Kritthira Samhoktan

ธารทิพย์ ฤทธิดี

Thanthip Ritdee

วลัยลักษณ์ จันทรทอง

Walailak Janthong

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

ศักดิ์ดา ทารเทศ

Sakda Hanthet

ทิพย์วรรณ จันทรา*

Tippawan Chantra*

พระไพจิตร คงฉิม

Phra Paichit Kongchim

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: tip06941@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน และสภาพปัญหา และการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า 1) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า แสดงให้เห็นตามลำดับ ดังนี้ 1.1) การริเริ่มหรือการก่อตั้ง 1.2) การระดมความคิดเห็นจากผู้ก่อตั้ง 1.3) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่ม 1.4) การดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน และ 1.5) การขยายตัว 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม ปัจจุบันสถานการณ์ปูม้าในธรรมชาติบริเวณทะเลหาดสำราญมีปริมาณลดน้อยลง เป็นผลมาจากการจับปูม้าเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาจำหน่ายให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ปริมาณปูม้าที่ถูกจับได้มี

จำนวนลดลงส่งผลกระทบต่อรายได้ของกลุ่มประมง (เรือปู) ชุมชนบ้านนาชุมเห็ด ชุมชนบ้านตะเสะ ชุมชนบ้านโคกค่าย และชุมชนบ้านปากปรนที่ลดลงตามไปด้วย จึงทำให้สมาชิกกลุ่มประมง (เรือปู) นำโดย นายชีวิน หลงกลาง ประธานกรรมการธนาคารปูม้าหมู่บ้านนาชุมเห็ด ได้หารือกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีแนวทางใดบ้างที่จะดำเนินการเพิ่มปริมาณปูม้าในทะเลหาดสำราญได้ และ 3) การบริหารจัดการกลุ่ม มีการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการ ได้แก่ หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน, ธนาคารปูม้า, แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์ปูม้า, กลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ดจังหวัดตรัง

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the process for creating a learning network in the community, problems, and group management of the blue crab bank community enterprise group of Ban Na Chum Het, Hat Samran Sub-District, Hat Samran District, Trang Province. This research was qualitative research. The group of key informants consisted of four persons, who were selected with purposive sampling. Data was collected using a questionnaire, observation records, a camera, and an audio recorder to conduct in-depth interviews and group discussions. After that, the data was analyzed using descriptive analytics. The results of the research indicated that 1) the process for creating a learning network in the community for the Blue Crab Bank community enterprise group indicated with the respective order: 1.1) Starting point or founding stage, 1.2) Brainstorming stage with the founders, 1.3) Formulating the guidelines of the operations for the members in the group, 1.4) Operations or practices, and 1.5) Expansion; 2) The problems of the group indicated that, at present, the number of blue crabs in the wild around the Hat Samran beach area has kept decreasing. This situation was a result of the excessive catching of blue crabs to sell to meet the demands of tourists. This reason caused the quantity of caught blue crabs to be decreased, affecting the income of the fishing group (crab boats) of the Ban Na Chum Het Community, Ban Tase Community, Ban Khok Khai Community, and Ban Pak Pron Community also to be decreased as well. Therefore, members of the fishing group (crab boat) led by Mr. Chiwin Longklang, Chairman of the Blue Crab Bank of Ban Na Chum Het, conducted the discussions on the problems that occurred and what methods would be used to increase the number of blue crabs' population in the sea of Hat Samran beach; 3) Group management applied the Philosophy of Sufficiency Economy for management, which included moderation, reasonableness, self-immunity, knowledgeableness, and morality.

Keywords: The Process for Creating a Learning Network in the Community, Blue Crab Bank, Guidelines for Conservation of Blue Crab, Blue Crab Bank Community Enterprise Group of Ban Na Chum Het in Trang Province

บทนำ

ประเทศไทยมีแนวชายฝั่งยาวประมาณ 3,148 กม. โดยชายฝั่งด้านตะวันออกติดกับอ่าวไทย และชายฝั่งด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน อ่าวไทยเป็นอ่าวตื้นในทะเลจีนใต้ตะวันตกเฉียงใต้ ล้อมรอบด้วยประเทศไทย

กัมพูชา มาเลเซีย และเวียดนาม อ่าวไทยมีความยาวประมาณ 800 กม. และกว้างถึง 560 กม. มีพื้นที่ผิวน้ำ 320,000 ตร.กม. (120,000 ตร.ไมล์) อ่าวไทยมีอาณาเขตติดกับกัมพูชา ไทย มาเลเซีย และเวียดนาม มีความลึกเฉลี่ย 58 เมตร (190 ฟุต) และมีความลึกสูงสุด 85 เมตร (279 ฟุต) อ่าวไทยค่อนข้างตื้น ซึ่งทำให้การแลกเปลี่ยนน้ำเข้าและการไหลเข้าของน้ำจากแม่น้ำที่รุนแรงจะลดระดับความเค็มในอ่าว (3.05 - 3.25 เปอร์เซ็นต์) และเพิ่มตะกอนแม่น้ำสายหลักที่ไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา รวมถึงแม่น้ำเจ้าพระยาตอนปลาย แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกงที่อ่าวกรุงเทพ และแม่น้ำตาปีที่ไหลลงสู่หาดบ้านดอนทางตะวันตกเฉียงใต้ของอ่าวในระดับที่น้อยกว่า (กรมโยธาธิการ และผังเมือง, 2553) ระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยให้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ปลา หอย และสัตว์ทะเลอื่น ๆ ทรัพยากรเหล่านี้ มีความจำเป็นอย่างมากต่อความมั่นคงทางอาหาร และการยังชีพของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ชายฝั่ง อีกทั้งพื้นที่ชายฝั่งของประเทศไทยเป็นแหล่งรายได้ และการจ้างงานที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการประมง การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางทะเล ชายฝั่งทะเลยาว 3,100 กิโลเมตรของประเทศซึ่งครอบคลุม 17 จังหวัด ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลายล้านคนในแต่ละปี ซึ่งมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจของชาติ (บุญธร แคล้วกลาง, 2558) สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านการพัฒนาความสมบูรณ์หรือความสมดุลของทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง โดยระบุไว้ในส่วนของ “ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” เป้าประสงค์ที่ 4.3 พัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งอย่างยั่งยืน มาตรการที่ 4.3.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และชายฝั่ง มาตรการที่ 4.3.2 พัฒนาอุตสาหกรรมประมงอย่างยั่งยืน มาตรการที่ 4.3.3 ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน มาตรการที่ 4.3.4 พัฒนาอุตสาหกรรมขนส่ง และโลจิสติกส์ทางทะเล และมาตรการที่ 4.3.5 พัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียนทางทะเล ซึ่งมาตรการเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการประมงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนส่ง และโลจิสติกส์ทางทะเล และการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียนทางทะเล เพื่อใช้ประโยชน์จากศักยภาพทางเศรษฐกิจของทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งของประเทศไทยอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), 2565)

วิสาหกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะในชุมชนชนบท และชุมชนที่ถูกทอดทิ้ง วิสาหกิจเหล่านี้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และสร้างผลประโยชน์ที่มากขึ้น แต่ก็ยังพบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อันเป็นความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (CBT) และวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ ได้แก่ 1) ความขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร และการรั่วไหลของผลประโยชน์ ที่บางชุมชนอาจไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากผลประโยชน์อาจรั่วไหลไปยังธุรกิจภายนอกหรือสมาชิกชุมชนบางคน 2) ปัญหาทางการเงิน วิสาหกิจชุมชนอาจประสบปัญหาทางการเงินเนื่องจากทรัพยากรที่มีจำกัด และการขาดการเข้าถึงเงินทุน 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน และชาวบ้านมีกระบวนการตัดสินใจ และการจัดการ วิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจเหล่านี้ อีกทั้ง ในบางกรณี ธุรกิจภายนอกหรือสมาชิกชุมชนบางคนอาจครอบงำการจัดการ ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียการควบคุมของชุมชนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน บทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยโดยวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ วิสาหกิจชุมชนช่วยสร้างรายได้ และอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการจ้างงาน ช่วยกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มคนรากหญ้า ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้าน SDG เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน โดยการสร้างรายได้ และอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และเป้าหมายที่ 12 การผลิต และการบริโภค

ที่ยั่งยืน และวิสาหกิจชุมชนสามารถนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น การผลิตหัตถกรรม และของที่ระลึกจากวัสดุธรรมชาติการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศ และการสร้างสรรค์อาหาร และเครื่องดื่มที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นต้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), 2565) สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้ให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ คือ กระบวนการสร้างเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบัน ทั้งภายใน และภายนอก มีการติดต่อกันเพื่อให้ความช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อมเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกัน (ศูนย์อู่ศูนย์นิคมวิทยาภาคเหนือ, 2566) สำหรับกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้ 1) ระยะเตรียมการก่อตั้ง ศึกษากลุ่มวางแผนสร้างวิสัยทัศน์ โดยชูจุดแข็งของชุมชน คือ ปูม้า ส่งเสริมการประสานกันระหว่างกลุ่ม และองค์กรเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ก่อนการตัดสินใจสร้างเครือข่าย 2 ระยะจัดตั้งเครือข่าย ร่วมวางแผนเครือข่าย ประสานงานเพื่อให้เกิดการ กำหนดวัตถุประสงค์ และข้อตกลง ส่งเสริมการสร้าง และพัฒนาผู้นำเครือข่าย สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และประชาชนในหมู่บ้าน และสร้างสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ศูนย์กลาง 3 ระยะ ดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่าย และบริหารจัดการข้อมูล กระตุ้นสร้างแรงจูงใจระหว่างเครือข่าย การร่วมกิจกรรมเครือข่าย 4 ระยะ เครือข่าย มีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการพัฒนาเครือข่าย พัฒนาต่อยอด และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายให้เข้มแข็ง และการได้รับสนับสนุนจากศูนย์วิจัย และพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งตรัง กรมประมง (Kolb, D. A., 1984)

กลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง เป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ คือ ปูม้า หรือ Blue Swimming Crab มีชาวประมงพื้นบ้านเป็นสมาชิก โดยการบริหารของ ผู้ใหญ่บ้าน ชีวิน หลงกลาง ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด หมู่ 2 ตำบลตะเสะ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง (มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง, 2564) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง และได้รวมตัวกันอนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉพาะปูม้าที่มีอย่างชุกชุม หากชาวประมงวางอวนปูม้า แล้วติดแม่ปูม้าที่มีไข่นอกกระดอง จะต้องมาฝากไว้ที่ธนาคารปูม้าของชุมชน (เขมภักดิ์ เย็นเปี่ยม และคณะ, 2560) เพื่อให้ธนาคารปูม้ามาอนุบาลต่อไปประมาณ 3 - 4 วัน หรือจนกว่าแม่ปูม้า ก็จะสลัดไข่ หลังจากนั้นทางกลุ่มก็จะนำลูกปูม้าไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อให้เติบโต ส่วนแม่ปูทางกลุ่มจะนำจำหน่าย โดยปัจจุบันทางกลุ่มได้มีการต่อยอดนำปูมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และของชุมชน ด้วยการทำน้ำพริกไข่ปู และน้ำพริกปูม้าสมุนไพรคั่วแห้งรสเด็ด เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่วัตถุดิบในท้องถิ่น (ยอยศพร อรรถไกรสิทธิ์, 2565) แต่ด้วยสภาพปัญหาที่ พบว่า การผลิตปูม้าที่มีคุณภาพลดน้อยลง อีกทั้งการบริหารจัดการที่ไม่ดีพอ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองตาม ความต้องการของตลาด ส่งผลให้ทำให้พ่อค้าแม่ค้าเปลี่ยนไปซื้อหรือนำเข้าปูม้าจากพื้นที่อื่นแทน ส่งผลให้รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลดน้อยลง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง ถึงกระบวนการกระบวนการสร้างเครือข่าย สภาพปัญหา และการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ได้แนวทาง และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาประเทศในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้าน SDGs และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัย กำหนดเป็นประชากรกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 4 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มอนุรักษ์โลมาบ้านตะเสะ ตำบลตะเสะ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง จำนวน 1 คน ผู้บริหารธนาคารปูม้าชุมชนบ้านนาชุมเห็ด ตำบลตะเสะ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง จำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง จำนวน 2 คน

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้ เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์นี้เข้ากระบวนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เครื่องบันทึกภาพเป็นการใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย เพราะขณะสัมภาษณ์อาจจะต้องใช้กล้องถ่ายรูปในการเก็บภาพเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย และเครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูล สร้างความสัมพันธ์ ประสานงาน และนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นเพื่อรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด เมื่อรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาเรียบเรียง แบ่งกลุ่มข้อมูล เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้ทำการวิจัยทำการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (อินธกานต์ หลงกลาง และชีวินหลงกลาง, 2560); (วสันต์ สุขสุวรรณ, 2564)

ผลการวิจัย

บริบทพื้นที่ตำบลหาดสำราญทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำสำคัญของตำบล คือ ทะเลอันดามัน โดยกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง เป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ คือ ปูม้า หรือ Blue Swimming Crab มีชาวประมงพื้นบ้านเป็นสมาชิก เนื่องจากชาวบ้านกว่า 70% ประกอบอาชีพทำประมงชายฝั่ง จึงมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง และได้รวมตัวกันอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉพาะปูม้าที่มีอย่างชุกชุม และผลจากการศึกษา พบดังนี้

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

1.1 ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า เป็นการใช้ประโยชน์ และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทรัพยากรปูม้าฟื้นฟูกลับสู่ความสมบูรณ์ รวมถึงปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติด้านการพัฒนา เพื่อสร้างความยั่งยืนของท้องทะเลไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน จากการเพิ่มปริมาณปูม้าในท้องทะเลไทย เป็นประโยชน์

ต่อชาวประมง สามารถสร้างอาชีพประมงปูม้าอย่างยั่งยืน เพิ่มทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคให้ชาวประมงพื้นบ้าน เป็นไปตามเป้าหมาย

1.1.1 ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า “หลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในปี 2558 แล้ว กลุ่มได้พูดคุยตกลงกันว่าต้องมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนงานในการทำงานของกลุ่ม” หลังจากที่ได้พูดคุยกันแล้ว ลูก ๆ จึงรวมตัวกันตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด “รวมกลุ่มกันทำบ่อเลี้ยงปู โดยวางแผนงานการทำงาน แยกตามหน้าที่การปฏิบัติงานการงาน โดยตนได้รับหน้าที่เป็นเหรัญญิกของกลุ่มทำบัญชีรายรับรายจ่าย”

1.1.2 ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า การขยายตัวของกลุ่ม คือ ได้ดัดแปลงเป็นปูจ้อ และนำกระดองปูมาแปรรูปเป็น ห่อหมก และรายได้นี้ ได้นำมาเป็นส่วนกลางของกลุ่มเพื่อที่จะซื้อออกซิเจน

1.1.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม พบว่า ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่ปูม้าไม่มีราคาจนทำให้ปูมามีราคาสูง และช่วยกันระดมความคิด ช่วยกันสร้างผลิตภัณฑ์ทำให้มีรายได้เข้ากองกลางกลุ่มเพิ่มขึ้น

1.2 ขั้นตอนการก่อตัวของกลุ่ม เพื่อให้ทรัพยากรปูม้าพื้นฟูกลับสู่ความสมบูรณ์ รวมถึงปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติด้านการพัฒนา เพื่อสร้างความยั่งยืนของท้องทะเลไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน จากการเพิ่มปริมาณปูม้าในท้องทะเลไทย เป็นประโยชน์ต่อชาวประมง สามารถสร้างอาชีพประมงปูม้าอย่างยั่งยืน เพิ่มทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคให้ชาวประมงพื้นบ้าน เป็นไปตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการก่อตัวของกลุ่ม พบว่า เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากปัญหาราคาปูที่ตกต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อยากมีอาชีพเสริม มาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวจึงคิดทำธนาคารปูม้า และเกิดการแปรรูปปูม้าขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้ และมีวัตถุดิบพร้อม

1.3 ขั้นตอนการขยายตัว การขยายตัวของกลุ่ม คือ ได้ดัดแปลงเป็นปูจ้อ และนำกระดองปูมาแปรรูปเป็นห่อหมก และรายได้นี้ ได้นำมาเป็นส่วนกลางของกลุ่มเพื่อที่จะซื้อออกซิเจน

2. สภาพปัญหา และการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง

2.1 สภาพปัญหา พบว่า มี 4 ปัญหา ดังนี้

2.1.1 สภาพปัญหาของกลุ่ม 1) สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ในบางช่วงปูม้าไม่มีไข่ ผอม ไม่มีเนื้อหรือเรียกว่า “ปูผอม” จึงทำให้ขาดการผลิต 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า การบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มยังถือว่าล้าสมัย ซึ่งใช้มือ และเชือกในการมัดปูจ้อแต่ในปัจจุบันมีการชูวีแล้ว 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า เนื่องจากในบางฤดูไม่มีปูม้า จึงทำให้เป็นที่ต้องการของพ่อค้า แม่ค้าหรือตลาดมีความต้องการปูที่สูงมาก และถ้าเกิดมีปูในช่วงฤดูนั้นราคาก็จะสูงมากเช่นกัน และ 4) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารยังบริหารจัดการกลุ่มได้ไม่ดีพอ ด้านการเงิน และยังไม่โปร่งใส

2.1.2 สภาพปัญหาการผลิต “ในบางช่วงปูม้าไม่มีไข่” ผอมไม่มีเนื้อหรือเรียกว่า “ปูผอม” จึงทำให้ขาดการผลิต และขาดเกิดการขยายรายได้ของกลุ่ม” สรุปได้ว่า สภาพปัญหาของกลุ่มด้านปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหา เนื่องจากมีปูที่ผอม ขาดงบประมาณ ทำให้ขายออกไม่ได้

2.1.3 สภาพปัญหาในการบรรจุภัณฑ์ “การบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มยังถือว่าล้าสมัยซึ่งใช้มือ และเชือกในการมัดปูจ้อแต่ในปัจจุบันมีการชูวีแล้ว” สรุปได้ว่า สภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม ไม่ทันสมัย ไม่สวยงาม ทางกลุ่มมีแนวคิดที่จะเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ ให้เป็นการบรรจุที่สวยขึ้น ดูดีขึ้น และเก็บได้นานขึ้น

2.1.4 สภาพปัญหาด้านการตลาด “เนื่องจากในบางฤดูไม่มีปูม้าจึงทำให้เป็นที่ต้องการของพ่อค้าแม่ค้าหรือตลาดมีความต้องการปูที่สูงมาก และถ้าเกิดมีปูในช่วงฤดูนั้นราคาก็จะสูงมากเช่นกัน”

2.2 การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสัตหีบ จังหวัดตราด

2.2.1 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ สนับสนุนแนวทางที่สมดุลในการใช้ทรัพยากร และการบริโภค หลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือย และการสิ้นเปลือง “ควรใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน และลงมือทำเองจะช่วยลดค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณได้ โดยที่ไม่ต้องจ้างช่างหรือใครคนอื่นให้สิ้นเปลือง”

2.2.2 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล ส่งเสริมวัฒนธรรมการวางแผน และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาถึงผลลัพธ์ในระยะยาวของการกระทำ “การทำงานในกลุ่มการทำงานต้องนำเหตุผลมาใช้ในการตัดสินใจให้มากที่สุด การนำความมีเหตุผลมาใช้ จะสามารถเพิ่มแนวโน้มของงานให้ประสบความสำเร็จได้”

2.2.3 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และความยืดหยุ่นภายในชุมชน ลดการพึ่งพาทรัพยากร และการสนับสนุนจากภายนอก “ที่ผ่านมา เราต้องมีสังเกตเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถวางแผนที่จะรับมือกับปัญหาต่อไปได้ และในการทำงานก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาด้วยตนเองทั้งหมด เพราะบางสิ่งบางอย่างเราไม่สามารถทำได้”

2.2.4 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ ลงทุนในด้านการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ และความรู้ของสมาชิกในชุมชน ทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูล และมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในวิสาหกิจ “การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ การพัฒนาความรู้ของเราให้ดีขึ้นได้จากการศึกษาด้วยตนเองบ้างหรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น เพื่อให้ได้ความรู้ที่หลากหลาย และนำไปพัฒนาได้อย่างรอบด้าน”

2.2.5 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ และความซื่อตรงในทุกการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้มั่นใจว่าวิสาหกิจดำเนินการอย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบ “การบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการนำหลักคุณธรรม นำศาสนามาใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การมีความอดทน เพราะเราต้องอดทนกับงาน และจะต้องรับมือกับสิ่งรอบตัวของเรารด้วย”

อภิปรายผล

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด เป็นการใช้ประโยชน์ และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งอย่างยั่งยืนเพื่อให้ทรัพยากรปูม้าฟื้นฟูกลับสู่ความสมบูรณ์รวมถึงปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกมิติด้านการพัฒนา เพื่อสร้างความยั่งยืนของท้องทะเลไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคตสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน จากการเพิ่มปริมาณปูม้าในท้องทะเลไทย เป็นประโยชน์ต่อชาวประมง 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า 2.1) เตรียมบ่อปูนระดับความลึก 1 - 1.5 เมตร แบ่งขนาดเป็น 2 ส่วนเท่ากัน 2.2) เตรียมลูกพันธุ์ปูที่มีขนาด 1 เซนติเมตร 2.3) ลงบ่อทั้งสองบ่อพร้อม ๆ กัน 2.4) ดูแลให้อาหารวันละ 2 มื้อ 2.5) เปลี่ยนน้ำโดยการเติมน้ำใหม่เข้าบ่อ ระบายน้ำเก่าออก 2.6) สุ่มปูม้าจากบ่อมาวัดขนาด และความยาวของตอปู 2.7) เก็บเกี่ยวผลผลิต นำปูม้าที่มีไขนอกตอออกมาก่อนแล้ววัดความกว้าง และความยาว เป็นอันเสร็จ และ 2.8) เตรียมบ่อเพื่อลงปูใหม่ 3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า การขยายตัวของกลุ่ม คือ ได้ดัดแปลงเป็นปูจ้อ และนำกระดองปูมาแปรรูปเป็นห่อหมก และนำไขปูมาทำน้ำพริกไขปูรายได้ได้นำมาเป็นส่วนกลางของกลุ่มเผื่อที่จะซื้อออกซิเจน และ 4) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม พบว่า ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่ปูม้าไม่มีราคาจนทำให้ปูม้ามีราคาสูง และช่วยกันระดมความคิด ช่วยกันสร้างผลิตภัณฑ์ทำให้มีรายได้เข้ากองกลางกลุ่มเพิ่มขึ้น

มีความคล้ายคลึงกันกับ การประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว กรณีศึกษา: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมชนิดบ้านอุบมุงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงาน มี 9 ขั้นตอนด้วยกันโดย เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการผลิต การจัดการการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ การเงินไปจนถึงการทำบัญชี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดตั้งหรือการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีการพูดคุย วางแผน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนหรือดำเนินการกลุ่มต่อไปได้ (จุฬากาญจน์ มุ่งพุทธรักษา และวิภาวี กฤษณะภุติ, 2557)

2. สภาพปัญหา และการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจธนาการปูม้า บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง

2.1 สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจธนาการปูม้า บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง ได้แก่ สภาพปัญหาของกลุ่ม 1) สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ในบางช่วงปูม้าไม่มีไข่ ผอมไม่มีเนื้อหรือเรียกว่า “ปูผอม” จึงทำให้ขาดการผลิต และการเกิดของ 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า การบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มยังถือว่าล้าสมัย ซึ่งใช้มือ และเชือกในการมัดปูจ้อแต่ในปัจจุบันมีการชูวีแล้ว 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า เนื่องจากในบางฤดูไม่มีปูม้า จึงทำให้เป็นที่ต้องการของพ่อค้า แม่ค้าหรือตลาดมีความต้องการปูที่สูงมาก และถ้าเกิดมีปูในช่วงฤดูนั้นราคาก็จะสูงมากเช่นกัน และ 4) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารยังบริหารจัดการกลุ่มได้ไม่ดีพอ ด้านการเงิน ยังบริหารจัดการกลุ่มได้ไม่ดีพอ และยังไม่โปร่งใส สอดคล้องกับ รุจิพัชร กิตติวิวัฒน์พงศ์ และกนกกรัตน์ ยศไกร ที่ศึกษาความยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน ผลการศึกษา พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นมีโอกาสในการเกิดปัญหาคอร์รัปชัน และเป็นคดีความฟ้องร้องในศาล เนื่องจากการปฏิบัติการที่ซับซ้อนของการคอร์รัปชัน และแม้มีความเชื่อเรื่องเอกภาพกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ แต่กรรมการสหกรณ์มีลักษณะของความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ทำให้อำนาจของกรรมการสหกรณ์มีมากจึงสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้โดยอิสระ โดยภาครัฐไม่สามารถไปตรวจสอบได้ มีช่องว่างในการทำผลประโยชน์ทับซ้อน (รุจิพัชร กิตติวิวัฒน์พงศ์ และกนกกรัตน์ ยศไกร, 2559)

2.2 การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจธนาการปูม้า บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง พบว่า

2.2.1 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ สนับสนุนแนวทางที่สมดุลในการใช้ทรัพยากร และการบริโภค หลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือย และการสิ้นเปลือง สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี ที่พบว่า ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นการจ้างงาน ความประหยัด ซื่อสัตย์ และความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ชนาภูมิ พิมพ์กี และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์, 2557)

2.2.2 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล ส่งเสริมวัฒนธรรมการวางแผน และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาถึงผลลัพธ์ในระยะยาวของการกระทำ สอดคล้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผลมากที่สุด (นิรดา กลั่นธูป และวิศรา เหล่าบำรุง, 2558)

2.2.3 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และความยืดหยุ่นภายในชุมชน ลดการพึ่งพาทรัพยากร และการสนับสนุนจากภายนอก สอดคล้องกับ การพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเขตธนบุรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่า ผลการวิจัยการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เชื่อมโยงกับทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ การพึ่งตนเอง การพึ่งพาร่วมมือกัน และการร่วมมือกับภายนอกชุมชนโดยมีแนวปฏิบัติในระดับครอบครัว และระดับชุมชน (สมจินตนา จิรายุกุล และคณะ, 2561)

2.2.4 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ ลงทุนในด้านการศึกษา และการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะ และความรู้ของสมาชิกในชุมชน ทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูล และมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในวิสาหกิจ สอดคล้องกับ การบริหารจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครมีระดับการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขความรู้ และความพอประมาณ (พีรวิทย์ จิตรเพ็ชร, 2564)

2.2.5 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ และความซื่อตรง ในทุกการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้มั่นใจว่าวิสาหกิจดำเนินการอย่างมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อ สอดคล้องกับผลการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าการจัดการด้านบุคลากร การรวมกลุ่มเริ่มจากสมาชิกที่มีแนวคิดลักษณะเดียวกัน แล้วรับสมัครเพิ่มแบบค่อยเป็นค่อยไป ภายในกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ไม่เอาเปรียบซึ่งกัน และกัน (เกศสุดา โภคานิตย์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อยกระดับวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสัตหีบ จังหวัดตราด

จากภาพที่ 1 แสดงเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมพลังให้กับกิจการชุมชน และยกระดับวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอสัตหีบ จังหวัดตราด สนับสนุนการพัฒนา

ของกิจการเพื่อสังคมที่ผสมผสานนวัตกรรมทางธุรกิจเข้ากับความมุ่งมั่นอย่างลึกซึ้งในการแก้ไขปัญหาสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีแรงจูงใจจากเป้าหมาย มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาภาวะผู้นำของชนพื้นเมือง และการสร้างขีดความสามารถขององค์กร ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรม และความช่วยเหลือทางเทคนิคสำหรับองค์กรชุมชน รวมถึงการสร้างองค์กรชุมชนที่แข็งแกร่ง และเชื่อมโยงองค์กรเหล่านั้นเพื่อแก้ไขปัญหา สร้างเครือข่าย และสร้างความเป็นหุ้นส่วนที่แข็งแกร่งกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน โรงเรียน องค์กร NGO หน่วยงานรัฐ สื่อ และธุรกิจ ความเป็นหุ้นส่วนเหล่านี้สามารถให้การสนับสนุน ทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และเครือข่ายที่มีค่าสำหรับวิสาหกิจชุมชน สามารถนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าเพิ่มโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ คือ ปูม้า ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ทางธรรมชาติชายฝั่งทะเล นำมาพัฒนาสร้างสรรค์อาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้ประโยชน์จากเงินกู้ และเงินอุดหนุนรัฐบาลสำหรับผู้ประกอบการเพื่อช่วยให้ธุรกิจเริ่มต้น และธุรกิจที่กำลังเติบโตเริ่มต้นหรือขยายตัว

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง พบว่า มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ 3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม และ 4) ด้านขั้นตอนความสามัคคีวิสาหกิจธนาคารปูม้า สภาพปัญหาของกลุ่มอาชีพเพื่อธุรกิจชุมชน: วิสาหกิจธนาคารปูม้า หมู่ที่ 2 ตำบลตะเสะ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง 1) สภาพปัญหาการผลิตพบว่า ในช่วงปูม้าไม่มีไข่ ผอมไม่มีเนื้อหรือเรียกว่า “ปูผอม” จึงทำให้ขาดการผลิต และการเกิดของ 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า การบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มยังถือว่าล้าสมัย ซึ่งใช้มือ และเชือกในการมัดปูจ้อแต่ในปัจจุบันมีการซื้อแล้ว 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า เนื่องจากในบางฤดูไม่มีปูม้า จึงทำให้เป็นที่ต้องการของพ่อค้าแม่ค้าหรือตลาดมีความต้องการปูที่สูงมาก และถ้าเกิดมีปูในช่วงฤดูนั้นราคาก็จะสูงมากเช่นกัน และ 4) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการบริหารยังบริหารจัดการกลุ่มได้ไม่ดีพอ ด้านการเงิน ยังบริหารจัดการกลุ่มได้ไม่ดีพอ และยังไม่โปร่งใส และการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ 2) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล 3) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน 4) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ และ 5) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมปูม้า ชุมชนโดยการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ให้กลุ่มมีโอกาสขยายมีการกระจายสินค้าให้กว้างขวางมากขึ้น ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้การแปรรูปปูม้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น 2) ควรส่งเสริมการตลาด มีการบริหารจัดการและขยายตัวสินค้าให้กว้างขวางมากขึ้น และเป็นที่ยึดถือ มีการประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และมีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบ การขายผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีตัวแทนจำหน่าย เช่น ไลฟ์สด ขายทาง Shopee, Lazada สนับสนุนให้เป็นสินค้าประจำตำบล และส่งออกต่างจังหวัด และ 3) ควรส่งเสริมการผลิต จัดให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป นอกจากนี้ควรมีการของบประมาณสนับสนุนจากด้านอื่น ๆ เพื่อจัดหาอุปกรณ์ในการผลิตที่ทันสมัย และด้านบรรจุภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

กรมโยธาธิการ และผังเมือง. (2553). โครงการศึกษาออกแบบป้องกันกีดขวางการกีดขวางทะเล โดย กลุ่มบริษัทที่ปรึกษา ไพนอล ดีไซน์ คอนซัลแตนท์ จำกัด และคณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนา และสนับสนุนตามผังเมือง.

- เกศสุตา โกคันนิตย์. (2562). ผลการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(4), 458-474.
- เขมภักดิ์ เย็นเปี่ยม และคณะ. (2560). โครงการการจัดการทรัพยากรปูม้าอย่างยั่งยืนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม ประมงเรือเล็ก บริเวณอ่าวเพ จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จุฬากาญจน์ มุ่งพุทธรักษา และวิภาวี กฤษณะภูติ. (2557). การประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว กรณีศึกษา: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมขิดบ้านอุบมุงเหนือ. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 3(2), 143-170.
- ธนาวุฒิ พิมพ์กี และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์. (2557). การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี. Journal of Multidisciplinary in Social Sciences, 10(1), 1-22.
- นิรดา กลั่นธูป และวิศรา เหล่าบำรุง. (2558). การจัดการวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครสวรรค์. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University, 7(2), 28-39.
- บุญธร แคล้วกลาง. (2558). ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลของผู้นำนักบริหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยตอนบนของประเทศไทย. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 33(2), 129-144.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ ง (1 พฤศจิกายน 2565).
- พีรวิชัย จิตรเพ็ชร. (2564). การบริหารจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 8(1), 39-49.
- มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง. (2564). การจัดการ และส่งเสริมธนาคารปูม้าแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2566 จาก <http://www.samilatimes.co.th/%E0%B8%A1%E0%B8%97%E0%B8%A3-%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0>.
- ยอยศพร อรรถไกรสิทธิ์. (2565). วิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด ต่อยอดนำปูม้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2566 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG220408135443625>
- รุจิพัชร กิตติวิวัฒนพงศ์ และกนกรัตน์ ยศไกร. (2559). ความยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน. วารสาร EAU HERITAGE, 6(1), 235-248.
- วสันต์ สุขสุวรรณ. (2564). เกษตรตรังพบวิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้าบ้านนาชุมเห็ด อำเภอลำทับ. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2566 จาก <https://siamrath.co.th/n/297464>
- ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ. (2566). การสร้างเครือข่าย. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2566 จาก http://www.cmnet.tmd.go.th/KM_Cmnet/KM_2023/KM_Networking01.pdf
- สมจินตนา จิรายุกุล และคณะ. (2561). การพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเขตธนบุรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รัชใช้สังคม สถาบันวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 4(1), 27-43.
- อินธกานต์ หลงกลาง และชีวินหลงกลาง. (2560). วิสาหกิจชุมชนธนาคารปูม้า บ้านนาชุมเห็ด. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2566 จาก https://smce.doae.go.th/ProductCategory/managecontent.php?smce_id=592100310028
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice-Hall Inc.